MOLTKE MOE

som gik bort 15de december 1913, kun 54 aar gammel, fortjener at mindes i enhver kreds, hvor interessen for nordisk aandsliv er levende. Det er derfor naturligt, at ogsaa centralorganet for nordiske studier i Amerika gjerne vil komme ham i hu med nogle mindeord. Det er dog vanskeligt at faa sagt, hvad der bör siges om Moltke Moe, paa etpar blade. Moltke Moe var en saa rig aand, og hans indflydelse strækker sig saa vidt, ogsaa ud i fremtiden, at man helst maa have ham paa nogen afstand, för man kan yde hans mangegrenede og usædvanlige livsverk fuld retfærdighed.

Moltke Moe (födt 19. jun i 1859) var fra 1886 til 1899 professor i "norsk folkesprog med forpligtelse til ogsaa at foredrage norsk folketradition," fra 1899 til sin död professor i "folketradition og middelalderlig litteratur, derunder indbefattea den norsk-islandske." Det kunde da ligge nær först og fremst at ville dvæle ved hans virksomhed som universitetslærer og den dertil knyttede offentlige videskabelige produktion. Intet kunde dog være uretfærdigere. Hans offentlige forelæsninger og hans ikke meget omfattende, men af originalitet og klarhed prægede produktion betyder lidet i sammenligning med, hvad han privat, paa tomandshaand og i breve, har givet de mange, som hos ham sögte retledning og oplysninger. Moltke Moe var Sophus Bugges medarbeider, og förere i vore dages folkemindeforskning som Kaarle Krohn i Helsingfors og Axel Olrik i Kjöbenhavn betragter sig med tak som hans elever. Næst sin fader Julius Krohn, har Kaarle Krohn udtalt, skylder han ingen af sine lærere saa meget som Moltke Moe. Og Olrik har dediceret det ypperlige lille skrift "*Nordisk aandsliv i vikingetid og tidlig middelalder*" til Moltke Moe med de ord: "Ingen indenfor mit eget Aldersled har givet mig mere end De af alt det, som man ikke kan sætte Note og Henvisning ved. De lærte mig ved Deres Ord og Deres Værker, hvorledes Forskeren skal lade

Æmnets indre Liv svulme og glimte frem i flersidig Skönhed. De lærte mig, af hvor mange Rödder, hjemlige og fremmede, den tilsyneladende helstöbte Aandsfrembringelse vinder op; og De lærte mig i de stridende videnskabelige Standpunkter at se Udtryk for Æmnets mangesidige indre Kraft." "Læg saa hertil den store skare af videnskabilige arbeidere, som han daglig berigede ud fra sin lærdom, sin kritik og sit aabne blik for mulighedernes uendelige mangfoldighed, og man vil i nogen grad forstaa, hvordan man har kunnet kalde Moltke Moe ligefrem for et videnskabeligt oplysnings- og tankebureau, et kulturcentrum af rang i norsk aandsliv og videre ud.

Alt dette bliver kun forkarligt, naar man mindes, at hos Moltke Moe fandt man et hjerte, endnu rigere end hans aand. Han kunde ofte være nær ved at segne overfor de uafladelige krav, som stilledes til ham; men merkede han saa, at der var et sted hvor man ikke *kunde* undvære ham, indfandt han sig gjerne af sig selv og *tilböd* sin hjælp.

Dette maatte nödvendig hindre hans egen videnskabelige produktion, og i de sidste aar kom den derfor ogsaa til at ligge saagodtsom ganske nede. Fra tid til anden kunde han nok offentliggjöre-nogle mindre artikler; men disse var som oftest udsnit af de större verker, som han i aarrækker havde havt under udarbeidelse, men som en altfor sterk selvkritik hvade hindret ham fra at lade trykke. Der havde nemlig været en tid —hans förste professoraar—, da han mere uforstyrret havde kunnet hengive sig til en omfattende produktion, som hans dengang endnu sterke helbred gjorde mulig—dog afbrudt af de mange og lange reiser i vore fjeldbygder, specielt Telemarken, for at indsamle folkloristisk stof. Efter hans död er hele store böger fundne efter ham. En serie af hans studier begynder med det merklige kapitel "Det mystiske tankesæt" (hvori han opstiller kravet om en ordbog over "digtrödder", ligesom man har ordböger over sprogrödder), hvormed tidsskriftet *Maal og minne* i 1909 aabnedes, og munder ud i

kapitlet om den norske visedigtning, hvormed hans og Knut Liestöls "Norske folkeviser fra middelalderen" (1912) indledes. En kritisk videnskabelig udgave af Norges *folkeviser* ansaa han for sit livsverk, og herpaa arbeidede han saa at sige hele sit liv. Ikke faa folkeviser fik han kritisk tilrettelagt i levende live, og adskilligt har han ogsaa faaet offentliggjort til deres fortolkning; men dette betyder vistnok forholdsvis lidet imod den skat af kritiske og forklarende bemerkninger til folkeviserne, som ved hans död foreligger fro hans haand i manuskript, og som vil komme til at danne et væsentligt grundlag for den videnskabelige folkeviseudgave, som forhaabentlig snart vil kunne paabegyndes efter offentlig foranstaltning. Parallelt med den kritiske udgave var det Moltke Moes tanke at skjænke sine landsmænd en folkeudgave, en virkelig folkebog, som skulde vække og nære sansen for vore nationale minder i vide kredse.

Af hvad der ovenfor er sagt om en af Moltke Moes studieserier, vil man have forstaaet, at han stadig havde sin opmerksomhed rettet paa at udarbeide et helt, typologisk, og genetisk ordnet system af folkeminderne. Det er naturligt, at *eventyrene* maatte spille en vigtig rolle deri, og saaledes kom Moltke Moes eventyrforskninger til at danne et led i udviklingskjæden fra de primitive folkedigtnings *rödder* til den folkelige digtekunsts frembringelser. Ogsaa gaader og besværgelser (signeformularer) og anden primitiv folkedigtning optog ham til tider sterkt.

Som ingen anden nordmand havde Moltke Moe levet sig ind i vor folkemindeskat, og faa har vel overhovedet siddet inde med et saa intimt kjendskab til folketro og folkedigtning i alle disse emners mange forgreninger som han. For Moltke Moe var vore folkeminder försterangs aktstykker til det norske folks indre historie, og han fölte det dybt som den mission, han havde faaet til sin samtid, at före denne fremover til en fuldere forstaaelse af sin nationale eindommelighed,—en mission, som han

havde taget i arv efter romantikens nationale forskere. Moltke Moe blev aldrig træt af at tale om vort nationale gjennembrudd, vor norske renæssance vid forrige aarhundredes midte, og i denne periode af vort aandsliv laa der ogsaa en lokkende opgave for ham som forsker. I *Nordmænd i det nittende aarhundrede* har han sammen med Gerh. Gran taget fat paa denne opgave, til hvis lösning han som Jörgen Moes sön og Asbjörnsens ven og medarbeider sad inde med forudsætninger fremfor nogen anden.

For Moltke Moe, som havde sine rödder i den norske romantik, maatte sprogstil og retskrining blive noget mere og höiere end en ydre form, som det praktiske livs hensigtsmæssighedskrav fik bestemme over. Ligesom individet vokser gjennem det kultursprog, som det opdrages i, saaledes kan ogsaa nationen—mente han—vokse sig sterkere og sundere gjennem sit sprog. Og er der bare *liv* i vort sprogstræv, arbeider vi for et sprog, som har evne til at gjöre folket aandelig rigere, da er det ligegyldigt, om det er "norsk-norsk" eller "dansk-norsk." Det var hans overbevisning, at landsmaal og rigsmaal engang vilde gaa op i en höiere enhed, "ét sprog, hövelig for alle nordmænd."

I et saadant syn aabenbarer der sig paa én gang en overlegen og en egte human aand, værdig den idérige og klartskuende forsker og den noble personlighed. Det vil sikkert vise sig, at Moltke Moes forskning, naar de bindsterke verker efter hans död bliver tilgjængelige for offentligheden, har en gjerning at öve langt ud i fremtiden, og hans syn paa den norske sprog- og kulturstrid vil, tör vi haabe, ogsaa præge kommende slegtleds arbeide. Det er dog vemodigt, at Moltke Moe ikke længer skal virke iblandt os ved sin egen rige og varme personlighed. Vi, som har havt den lykke at staa ham nær, vil altid bevare ham i taknemmelig erindring.

MAGNUS OLSEN.

Kristiania Universitet, April, 1914.